

FORMING CHINA'S INTERESTS IN THE REGION OF CENTRAL ASIA

Khabibullo Sh. Sadibakosev

International Islamic Academy of Uzbekistan

Associate Professor, PhD

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: reforms of Mao and Deng Xiaoping, events on Tiananmen Square, China's transformation into a global power, Shanghai Cooperation Organization, Xi Jinping's "One Belt, One Road" project.

Received: 23.01.23

Accepted: 25.01.23

Published: 27.01.23

Abstract: The article attempts to prove on the basis of facts that the Chinese reform model has gone beyond its limits and is recognized by world opinion as a completely new phenomenon of development. Also at the end of the twentieth century, in the context of the transformation of China's foreign policy and the formation of new independent states in Central Asia, the foundations for the formation of geopolitical interests in this region were analyzed.

XITOIY XALQ RESPUBLIKASINING MARKAZIY OSIYO MINTAQASIDAGI MANFAATLARINING SHAKLLANISHI

Habibullo Sh. Sadibaqosev

dotsenti, PhD

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Mao va Deng Syaopin islohotlari, Tiananmen voqealari, Xitoyning global kuchga aylanishi, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Sining "Bir kamar va bir yo'l" loyihasi.

Annotatsiya: Maqolada Xitoy islohotlar modeli o'z chegaralaridan chiqib, jahon afkor ommasidan tomonidan taraqqiyotning mutlaqo yangi fenomeni sifatida tan olinayotganini dalillar asosida isbotlashga harakat qilingan. Shuningdek, 20-asrning oxirlarida Xitoy tashqi siyosati transformatsiyasi hamda Markaziy Osiyoda yangi mustaqil davlatlar shakllanishi sharoitida mazkur mintaqadagi geosiyosiy manfaatlar shakllanishining asoslari tahlil qilingan.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕРЕСОВ КИТАЯ В РЕГИОНЕ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ**Хабибулло Ш. Садибаков***Международная исламская академия Узбекистана**доцент, PhD**Таашкент, Узбекистан***О СТАТЬЕ**

Ключевые слова: реформы Мао и Дэн Сяопина, события на площади Тяньаньмэнь, превращение Китая в глобальную державу, Шанхайская организация сотрудничества, проект Си Цзиньпина «Один Пояс и один путь».

Аннотация: В статье делается попытка доказать на основе фактов, что китайская модель реформ вышла за ее пределы и признана мировым мнением как совершенно новое явление развития. Также в конце XX века в условиях трансформации внешней политики Китая и образования новых независимых государств в Центральной Азии были проанализированы основы формирования геополитических интересов в этом регионе.

KIRISH

Bugungu kunda Xitoy Xalq Respublikasining rivojlanishi jarayonlari butun dunyodagi turli manfaat guruhlarini hayratga solib kelmoqda. Davlatlar, mintaqaviy ittifoqlar, siyosiy, iqtisodiy, harbiy, milliy va hokazo qator manfaat doiralari Xitoydagi bu rivojlanishga munsobatida ikki xil holat kuzatiladi: undan xavotirlanish va yoki u bilan hamkorlikka intilish. Shunga ko'ra jahon ommaviy axborot vositalaridan tortib, Xitoy aloqador bo'lgan yoki aloqador bo'lmagan barcha turdagi ijtimoiy-siyosiy, mintaqaviy, global masalalar doirasidagi yig'inlar va kelishuvlarda Xitoyning o'rni va ta'siriga salbiy yoki ijobiy nuqtai nazardan e'tibor qaratib kelinadi. Xitoyga nisbatan xalqaro munosabatlarning bunday xilma xil ko'rinish olishning asosi esa aslida uning keyingi yarim asr davomida amalga oshirib kelayotgan ijtimoiy-siyosiy islohotlar konsepsiyalari hisoblanadi.

Shu nuqtai nazardan, Markaziy Osiyoning Xitoy bilan diplomatik, siyosiy va iqtisodiy, madaniy va mintaqaviy munosabatlarini tartibga solish yoki belgilab olish masalalarida ilmiy izlanishlar olib boorish juda dolzarb hisoblanadi. Aslida hozirgi Xitoy siyosatining paydo bo'lishi, rivojlanishi va kelajak maqsadlari bilan bog'liq bir butun tasvirni ko'rish va kelajakda, Markaziy Osiyo va Yevrosiyo munosabatlarida Xitoy qanday manfaatlar asosida faollik ko'rsatishi va qanday rol o'ynashi haqida tadqiqotlar zamonaviy xalqaro munosabatlar ilmiy-tadqiqot muassasalarining tadqiqot obyektiga aylanib bo'lgan.

ASOSIY QISM

Pekin ma'muriyati ichki siyosatda 1970-yillarning oxirigacha siyosiy va iqtisodiy sohalarda Sovet modeliga o'xshash modelni qo'llagan. 1949-yilda Xitoy Xalq Respublikasi e'lon

qilingandan keyin qayta tiklash jarayoniga kirgan Xitoy, ayniqsa, 1950-1960-yillarda sanoat ishlab chiqarishi va qishloq xo'jaligi mahsuldorligi borasida ma'lum yutuqlarga erisha oldi. Biroq, Xitoy iqtisodiyotining "Katta Sakrash" tomonidan vayron bo'lishi va keyinchalik madaniy inqilobning yomonlashishi Maodan keyin Xitoyning ichki va tashqi siyosatida pragmatistik tendentsiyalarning kuchayishiga imkon berdi. Mao vafotidan keyin Xitoy Ochiq eshiklar va iqtisodiy islohotlar siyosati bilan totalitar hukumatdan avtoritar boshqaruvga o'tdi. Ayniqsa, Deng Syaopin bilan Xitoy iqtisodiy jihatdan sotsialistik modeldan uzoqlashdi va global liberal iqtisodiyot bilan hamqadam bo'lishni boshladi. Maoizmdan hafsalasi pir bo'lganidan foydalanib, Deng iqtisodiy rivojlanish modelini ustuvor vazifa qilib qo'ydi. Darhaqiqat, Xitoy, Janubiy Koreya, Gonkong, Tayvan, Singapur kabi davlatlarning muvaffaqiyatli rivojlanish sirlarini o'rganishga harakat qilishdan tashqari, qishloq xo'jaligi, sanoat va ilm-fanni rivojlantirish maqsadida harbiy xarajatlarini ham kamaytirdi. Bu jarayonda Xitoyning harbiy byudjeti 16% dan 3% gacha qisqargan bo'lsada, Xitoy armiyasining tayyorgarligi va salohiyati 1990-yillarning o'rtalariga qadar nisbatan past darajada saqlanib qoldi. Natijada, Xitoy mafkurasi va kelib chiqishidan qat'i nazar, o'ziga foyda keltiradigan hamma narsani chetdan olib kirish strategiyasiga amal qila boshladi. Dengning "Sichqonchani tutgandan keyin mushuk qora yoki oq bo'lishi muhim emas" degan bayonoti Xitoyning pragmatistik yondashuvini aniq ochib beradi. Shu ma'noda, Deng Xitoyning uzluksiz o'sishini ta'minlaydigan "Islohot va Ochilish" siyosatining me'mori deb aytish mumkin.

1970-yillarning oxirida Deng rahbarligida islohot jarayoniga kirgan Xitoy Ochiq eshik siyosati va islohotlarining qaytishini qabul qilib, tez modernizatsiya va o'sish davriga o'tdi. Shu ma'noda Xitoy 1980-1990 yillar davomida jadal iqtisodiy rivojlanishga erisha boshladi. Yangi sanoatning rivojlanishi bilan shaharlar va shaharchalar o'sib bordi, sanoatlashtirish va urbanizatsiya tezlashdi. Bundan tashqari, nafaqat o'z mamlakatiga xorijiy kapital va sarmoyalarni jalb qilish uchun jiddiy qadamlar qo'ygan Pekin ma'muriyati o'z mamlakatida xususiy sektorning rivojlanishiga ham imkon berdi. Xitoy goh G'arb, goh qo'shni davlatlar tajribasiga taqlid qilib, jahon iqtisodiyotiga muvaffaqiyatli integratsiyalasha oldi. Shunday qilib, Xitoy iqtisodiyoti zamonaviy jahon iqtisodiyotiga immanent bo'lib qoldi. Bundan tashqari, 1990-yillardan keyingi davrda Xitoy ham global iqtisodiy institutlarga integratsiyalashuvda muhim qadamlar qo'ydi.

Boshqa tomondan, Xitoy iqtisodiyotining o'sish sur'atlariga qaramay, mamlakat ichidagi ijtimoiy va iqtisodiy muammolar o'z ahamiyatini yo'qotmadi. Shu ma'noda islohotchilar va konservatorlar o'rtasidagi kurashdan tashqari; Inflyatsiya, daromad etishmasligi va ishsizlik kabi iqtisodiy muammolar talabalar qo'zg'olonlariga olib keldi. Ayniqsa, 1989 yilda boshlangan

talabalar qo'zg'olonlari Gorbachevning Xitoyga tashrifi bilan bir vaqtda dunyo kun tartibidan muhim o'rin egalladi. Korruptsiya va iqtisodiy tengsizliklardan shikoyat qilib, talabalar Tiananmen maydonini egallab olishdi. Pekin ma'muriyati o'sib borayotgan va bir necha hafta davom etgan namoyishlarni bostirishga qaror qildi. Natijada, Xitoy armiyasi namoyishchilar to'plangan Tiananmen maydoniga safarbar qilindi va namoyishchilarning chodirlari tanklar tomonidan vayron qilindi. Bu namoyishlarni bostirish paytida ko'p odamlar halok bo'ldi. Pekin ma'muriyati rejimdan noroziligini bildirgan qo'zg'olonlarni qattiq bostirgan bo'lsa-da, muammolarni hal qilish uchun qadam tashlashdan tortinmadi. Shu ma'noda, Dengning 1992 yilda iqtisodiyotni erkinlashtirishni kengaytirishga chaqiruvi natijasida yangi uy-joylar, fabrikalar, yo'llar, to'g'onlar, aeroportlar qurila boshlandi, qishloq shaharlarida turmush sharoitini yaxshilash choralari ko'rildi, oliy o'quv yurtlarining byudjetlari oshirildi. Biroq, Xitoyda ishsizlik, inflyatsiya, daromadlarni adolatsiz taqsimlash va korruptsiya kabi muammolar to'liq hal etilmagan.

Tashqi siyosatada iqtisodiy islohotlar jarayonidan oldin Xitoy tashqi siyosat konsepsiyasini qabul qildi, unda Osiyo-Tinch okeani mintaqasida mafkuraviy kurash birinchi o'rinda turardi. Shu ma'noda kapitalistik dunyo tartibiga qarshi tajovuzkor munosabatda bo'lgan Mao Xitoy sotsialistik modelini eksport qilish strategiyasini amalga oshirdi. Biroq, Xitoyning pozitsiyasi 1970-yillardan boshlab o'zgara boshladi. 1979-yilda AQSH tomonidan tan olingan Xitoy 1980-yillarda iqtisodiy islohotlar va modernizatsiya jarayoni doirasida yanada pragmatik tashqi siyosat yurita boshladi. Shu ma'noda Xitoy tashqi siyosatida pragmatistik millatchilik izlari ko'rina boshladi. Darhaqiqat, Sovuq urushning so'nggi davrlarida AQSH va SSSR o'rtasidagi kurashning manevr imkoniyatlaridan foydalangan Pekin ma'muriyati SSSR bilan munosabatlarni saqlab qolish bilan birga G'arb hamkorlikni jadallashtiraverdi. Xitoy hukmdorlari sovetlarning parchalanishining asosiy sababini o'rgana boshladi va ularning fikricha, SSSRning mag'lubiyati AQSH va G'arbga qarshi strategik kurash va poyganing harbiy va iqtisodiy og'irligi barqaror bo'lmagan o'lchovlar bilan bog'liq edi. Aslini olganda, Xitoy o'zining super davlat maqomiga ega bo'lmashligini, mafkuraviy to'qnashuvga kirishmasligini va (vaqtincha) o'choqdagi ikkinchi "kalla" bo'lmashligini ta'kidladi. Shu ma'noda Pekin ma'muriyati o'z milliy manfaatlari talab qilgan holda oqilona va xotirjam tashqi siyosat yuritishini ta'kidladi.

1980-1990-yillarda Xitoy Osiyo-Tinch okeani mintaqasiga qiziqishini va mintaq bilan o'zaro munosabatlarini kuchaytirar ekan, o'zining buyuk davlat qarashlariga mos siyosat yo'llarini ham izladi. Biroq, bu davrda Xitoy xavfsizlik va iqtisod kabi sohalarda o'zining buyuk kuch qarashlarini oshkora ochib bermadi. Shaffoflikdan yiroq Pekinning bu jarayonda aniq tashqi siyosat strategiyasini ishlab chiqarilmagan ham Osiyo-Tinch okeani mintaqasi

davlatlarining Xitoyga nisbatan shubhalarini saqlab qoldi. Shu nuqtai nazardan, Xitoy uchun qiyin davrlardan biri Tiananmen maydonidagi namoyishlarning shafqatsizlarcha bostirilishi va bir necha yil o'tib Sovuq urushning tugashi edi. Insonparvarlik aralashuvi, demokratlashtirish va kapitalizm hukmron qadriyatlarga aylangan bu jarayonda Xitoyning yetakchi sotsialistik davlat sifatidagi mavqei xavfli tus oldi. Bu holat Xitoyga nisbatan bir muddat shubha va salbiy tasavvurlarni kuchaytirdi va Xitoyning global kuchlar muvozanatidagi mavqeini zaiflashtirdi. Biroq bu jarayonda Xitoy oqilona va pragmatistik siyosat doirasida ekologik diplomatiya tushunchasini shakllantirdi. Shu ma'noda u Osiyo-Tinch okeani mintaqasidagi davlatlar bilan iqtisodiy va diplomatik aloqalarini yaxshilashga harakat qildi. Shu darajaga yetdiki, hatto Xitoy bilan hamkorligi juda cheklangan davlatlar bilan ham hamkorlik yo'llari qidirildi. Natijada, ba'zi muammolarga qaramay, Xitoy bu jarayondan barqaror va tinch yo'l bilan o'tishga muvaffaq bo'ldi.

Boshqa tomondan, 90-yillarning oxiriga kelib, Xitoy tashqi siyosatida ehtiyotkorlikdan o'ziga ishonchga o'tish belgilari aniq ko'rina boshlandi. Shu ma'noda Xitoy ham AQSH tomonidan qurilgan "Yangi dunyo tartibi"ni tushunishga shubha qila boshladi. Ko'p qutbli va ko'p tomonlama tizim Xitoy tomonidan talab qilindi. "Ochiq eshiklar" siyosati doirasida jahon iqtisodiyoti bilan tobora kirishib borayotgan Xitoy xalqaro maydonda buyuk kuch sifatida yanada samaraliroq rol o'ynash yo'lidagi qadamlarini tezlashtirdi. Boshqa tomondan, Xitoyning ichki va tashqi siyosatida millatchilik birinchi o'ringa chiqqan boshlagani ko'rinib turibdi. Millatchilik pragmatik strategiyalar uchun tetik rolini o'ynasa-da, mintaqadagi keskinlikning qayta kuchayishiga olib kelishi mumkin. Shunga qaramay, Xitoy revizionistik pozitsiyani namoyish etishdan o'zini tiyadi. Xitoy rahbarlari buyuk davlatlar o'rtasida o'zaro ishonch va tenglikka asoslangan barqaror ko'p qutbli tizimni topishga intildi. Bundan tashqari, Xitoy umumiy manfaatlar doirasida belgilangan xavfsizlik hamjamiyatlarini yaratish bo'yicha choralar ko'rdi.

Sovet Ittifoqi parchalangach unga qo'shni bo'lgan sobiq Sovet davlatlari bilan o'zaro ishonch va hududiy muammolarni tinch yo'l bilan hal etish uchun 1996-yilda bir muloqat guruhi (Xitoy, Rossiya Federatsiyasi, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston) Shanxay beshligi paydo bo'ldi. 2001-yil O'zbekistonni ushbu muloqat guruhiga qo'shilishi bilan Shanxay hamkorlik tashkiloti tashkil topdi. Shunday qilib Xitoy shimoliy-g'arbiy tomonlarini ham mustahkamladi va barqaror hamkorlikni yo'lga qo'ydi. Xitoyning oxirgi tashabbusi "Bir kamar va bir yo'l" esa uni global kuchga aylanishga da'vogar ekanligi to'g'risidagi signallarni bermoqda.

O'tgan davr davomida XXR bozori Markaziy Osiyo davlatlari rivojining "iqtisodiy qon tomiri"ga aylandi va bu XXRning valyuta oqimi bilan bog'liq iqtisodiy taraqqiyotida qo'shimcha

imkoniyatlarni yuzaga keltirdi. XXR Markaziy Osiyoga uning chegara hududidagi barqarorlik va xavfsizlikka bevosita ta'sir qiluvchi omil sifatida karaydi. Shu bois Xitoy Markaziy Osiyodagi barqaror holatga aks ta'sir etuvchi har qanday kuchga qarshi kurashadi. Markaziy Osiyo mamlakatlarining kelajakda qaysi yo'lni tanlashi Rossiya va XXR uchun birday ahamiyatga molik. "Geosiyosiy manfaatlarni himoyalash uchun Xitoy xorijiy mamlakatlarda, ayniqsa, Markaziy Osiyo respublikalarida "yushoq kuchlar"ni shakllantirishga va ulardan unumli foydalanishga katta e'tibor qaratmoqda". Bu Rossiya va XXRning Markaziy Osiyo mintaqasiga nisbatan bo'lgan munosabatlariga aniqlik kiritishi mumkin bo'lgan asosiy omil sanaladi.

Markaziy Osiyo davlatlari o'zlarini mustaqil deb e'lon qilgan bo'lsa-da, o'zaro integrasiyaviy faoliyati yetarli darajada mustahkam emas. XXR bilan Rossiya davlat chegara hududlarining uzunligi (4.200 ming km); aholi sonining kamligi (Markaziy Osiyoda aholi soni jami 74 mln.); tabiat – muhitning nisbatan tozaligi; tabiiy zaxiralarga boyligi va boshqa sabablar ham XXRni mazkur makonda bundan keyin ham faol tashqi siyosat olib borishga undaydi.

Murakkab globallashuv jarayonida Markaziy Osiyoning iqtisodiy integrasiyalashuv jarayonlariga kirib borishi kuchaydi. Manfaatlar taqsimlanishi, yangi kuchlar bo'linishi kuzatilmoqda. Sobiq Ittifoqning so'nggi 2-3 yil ichida bosib o'tgan yo'li tajriba sifatida XXR uchun yuz yilliklarga teng bo'ldi. SSSRning parchalanishi va Markaziy Osiyo davlatlarining mustaqil taraqqiyot yo'liga o'tishi XXR uchun ijobiy ahamiyat kasb etdi. Bu hol, birinchidan, bozorni mahsulot bilan ta'minlash, ikkinchidan, o'ziga xos "donor" sifatida g'arbiy hududlar (Shinjang, Ichki Mo'g'iliston)ning rivojlanishiga imkoniyat yaratdi. Boshqa tomondan, Xitoy hukumati o'z e'tiborini mamlakatning dengiz qirg'oqbo'yi hududlarini iqtisodiy jihatdan qayta o'zgartirayotgan bir vaziyatda, Markaziy Osiyo mamlakatlari uchun ko'p miqdorda arzon mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yishga qaratdi.

Hozirgi kunda "O'zaro manfaatli hamkorlikning huquqiy bazasini qator hujjatlar, jumladan, do'stlik, hamkorlik va sheriklik munosabatlarini har tomonlama chuqurlashtirish hamda rivojlantirish to'g'risida"gi Qo'shma deklarasiya, "Ikki tomonlama strategik hamkorlikni yanada chuqurlashtirish va rivojlantirish haqida"gi Qo'shma deklarasiya, shuningdek, 2016 yilda imzolangan qo'shma bayonotlar O'zbekiston va XXR munosabatlarini belgilab kelmoqda.

Siyosatshunos A.Sharapovning fikricha, "XXR tashqi siyosatida xoh dunyo miqyosida, xoh mintaqa darajasida bo'lsin, birinchi bo'lib tajovuzkorlik siyosatini olib borishdan o'zini tiyib turadi".

O'zbekiston va XXRning amaliyotda islohotlarni tatbiq etish yo'llari, yondashuvlari, demografik omillar bilan bog'liq yuzaga kelayotgan muammolarning qiyosiy tahlili umumiy jihatlar bilan birga, jiddiy farqlar borligini ko'rsatdi: XXRning jahon miqiyosdagi ta'sirining

kuchayishi va iqtisodiy yuksalish g'oyasi "jahongirlik" falsafasi asosida shakllanmoqda; XXRning o'z davlatchilik takomilida taraqqiyotga nisbatan bunday ma'rifiy gumanistik munosabatda bo'lib kelishi bugungi dunyo tashqi siyosiy faoliyatida ham aks etmoqda.

XXI asrning ikkinchi o'n yilliklarida O'zbekiston qishloq xo'jaligi sohasida XXR tajribalarini o'rganish va joriy etish bo'yicha e'tiborli ishlar qilinmoqda. 2020 yildan buyon xitoy investorlari hisobidan O'zbekistonda 1652 ta korxona (umumiy hisobda 16%) barpo etildi, shundan 531 ta korxonaning tashkil etilishi 2019 yilga to'g'ri keladi. Investisiyalar asosan neft-gaz, yengil sanoat, telekommunikasiya, qishloq xo'jaligi, farmasevtika tarmoqlari, kimyo sohasi korxonalari va qurilish materiallariga tegishlidir. Bundan tashqari, 120 ta korxona 100 foiz Xitoy mablag'lari hisobidan barpo etilgan. XXR tomonidan O'zbekiston viloyatlariga yirik sarmoyalar kiritilmoqda. XXR erkin iqtisodiy va kichik sanoat zonalarini yaratishni qo'llab-quvvatlash bilan ham O'zbekistonda islohotlarning borishini tezlashtirishi mumkin bo'lgan yo'nalishlarni boshlab bermoqda.

O'zbekiston va XXRning hamkorlik masalalari harbiy yo'nalishda ham davom etmoqda. Ikki davlat mudofaa idoralari mutaxassislari tomonidan turli yo'nalishlarda tajriba almashish muntazam amalga oshirilmoqda. Mamlakatlar o'rtasida harbiy ta'lim sohasidagi hamkorlikning sur'ati o'sib borayotgani kuzatilmoqda. Shu o'rinda O'zbekiston va XXR mudofaa vazirliklari o'rtasida 2019 yilda ikki tomonlama Harbiy hamkorlik rejasi imzolanganini alohida ta'kidlash lozim.

XULOSA

XXR islohotlar modeli hozirda o'z chegarasidan chiqib, jahon afkor ommasi tomonidan taraqqiyotning mutlaqo yangi fenomeni sifatida tan olinmoqda. Bunda u "Tenglar ichida teng" shiori ostida o'zining ko'p qutbli dunyo g'oyasini targ'ib qila boshladi. XXRning ko'p qutblilik g'oyasida islohotlarni amalga oshirish uchun qulay xalqaro shart-sharoitlar yaratish, ochiqlik siyosatini ta'minlash va tinchlik munosabatlarini saqlab qolish, yaqin qo'shnilar bilan munosabatlar muvozanatini ushlab turish nazarda tutiladi. XXRning tinch yo'l bilan rivojlanish konsepsiyasi uchta asosiy unsurga asoslanadi: ijtimoiy-iqtisodiy yuksalish va madaniy rivojlanish; diplomatik va savdo-iqtisodiy sohalarda xalqaro aloqalarni mustahkamlash, tamaddundagi farqlarni hisobga olish; xavfsizlikni ta'minlash, qurolli kuchlarni modernizasiya qilish.

"Hamkorlik va ikki tomonlama yutuq konsepsiyasi" g'oyasi Xitoyning xalqaro munosabatlarida asos bo'lmoqda. Bunda G'arb davlatlari bilan munosabatlarda kurash va hamkorlikni uyg'un ravishda olib borish g'oyasi ilgari suriladi. "Tinch rivojlanish yo'li" umumtaraqqiyot yo'lida tinchlikni himoya qilish va keskin ziddiyatlarga sabab bo'luvchi global muammolar yechimini topishda hamkorlik qilish masalasi – XXRning bundan keyingi tashqi siyosati mavqeini mustahkamlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston va XXRning xalqaro munosabatlardagi harakatlari global va mintaqaviy xavfsizlik borasidagi qarashlarda yakdildir. Tinch hamkorlik, taraqqiyotda barqarorlikning barcha mezonlariga amal qilish, ya'ni ichki ishlarga aralashmaslik, o'zaro hurmat, tenglik prinsiplariga amal qilish tomonlar manfaati uchun yagona yo'l bo'lib, bu O'zbekiston – XXR munosabatlarini mustahkamlaydi. O'zbekistonda olib borilayotgan modernizasiya jarayonlarida XXR investisiyalari va texnologiyalarining o'rni muhim hisoblanib, o'zaro munosabatlarni chuqur o'rganish, ma'lum ma'noda, ilmiy –amaliy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Adler E. and Patricia G. "When Security Community Meets Balance of Power: Overlapping Regional Mechanisms of Security Governance." *Review of international Studies*, 2009, 35 (1), pp. 59-84.
2. Christoffersen G. "China and the Asia-Pacific: Need for a Grand Strategy." *Asian Survey*, 1996, 36 (11), pp. 1067-1085.
3. Ekman A. "Asie-Pacifique: la priorité de la politique étrangère chinoise" *Politique étrangère*, 2014, 1(3), pp.11- 22. <https://doi.org/10.3917/pe.143.0011>
4. Gamer R. E. "Chinese Politics." In *Understanding Contemporary China*, ed. Robert E. Gamer and Stanley W. Toops. Routledge: Lynne Rienner Publishers, 2003, p. 90.
5. Gao Z. "Harmonious Regional Advertising Regulation? A Comparative Examination of Government Advertising Regulation in China, Hong Kong and Taiwan." *Journal of Advertising*, 2005, 34 (3), p. 75-87.
6. Hasmath R. "White Cat, Black Cat or Good Cat: The Beijing Consensus as an Alternative Philosophy for Policy Deliberation?" *The Case of China*, 2014, 1(1), p. 6.
7. Lanteigne M. *Chinese Foreign Policy: An Introduction*. New York: Routledge, 2009, p. 70.
8. Ning L. *The Dynamics of Foreign-policy Decisionmaking in China*. New York: Routledge, 2018, p.1.
9. Overholt William H., *Asia, America, and the Transformation of Geopolitics*, Cambridge University Press; 1st edition. 2007, p. 104.
10. Wasserstrom Jeffrey N. *China in the 21st Century: What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, 2015, 2nd edition, p. 105.
11. Сиддиқова М.И. Хитой Халқ Республикаси геосиёсий манфаатлари тизимида оммавий ахборот воситалари. Сиёс. фан. бўй. фал доктори (PhD) дисс. автореферати .–Б. 21.

12. Шарапов А.А. Хитой Халқ Республикаси ҳарбий салоҳияти хусусиятлари//Хитойшунослик факультетининг биринчи илмий-амалий конференцияси материаллари. – ТДШИ-2014. - Б.45.